

Nr 238.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilllägg till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1940/41 åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I en den 24 maj 1940 dagtecknad proposition, nr 286, har Kungl. Maj:t, under åberopande av ett vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag angående tillägg till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1940/41 åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

I förevarande sammanhang har utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 228, inom första kammaren av herr *F. Ström* och den andra, nr 288, inom andra kammaren av herr *A. Sundberg*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen, vid bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 286, måtte medgiva, att, beträffande dyrtidstilläggen å pensionerna till f. d. befattningshavare i statens tjänst, dessa även under budgetåret 1940/41 måtte få utgå efter oförändrade grunder;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena, nr 233, inom första kammaren av herr *K. A. Johanson* m. fl. och den andra, nr 292, inom andra kammaren av herr *G. Arnemark* m. fl., i vilka motioner hemställts, att utskottet måtte avslå förevarande proposition.

I årets statsverksproposition föreslogs, att dyrtidstillägg fortfarande skulle beredas de befattningshavare, som icke berörts av de senast genomförda löneregleringarna, däri inbegripna även de som förklarar sig icke vilja övergå på ny stat. Vidare skulle dyrtidstillägg utgå å vissa av Kungl. Maj:t fastställda arvoden, som icke reglerats och vilka vore förenade med sådant tillägg. I statsverkspropositionen föreslogs slutligen, att dyrtidstillägg respektive procentuellt tillägg även under nästa budgetår skulle utgå å pensioner till förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt till änkor och barn efter civila befattningshavare m. fl.

I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg och procentuellt tillägg ifrågasattes i statsverkspropositionen icke någon ändring.

I anslutning till vad sålunda föreslagits har riksdagen, enligt vad som framgår av dess skrivelse den 17 februari 1940, nr 24, medgivit, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1940/41 må i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Levnadskostnadstalet, som reglerar det rörliga tillägget, har vid de fyra senaste kvartalsskiftena utgjort respektive 108, 109, 114 och 119. Rörligt tillägg har alltså under kvartalen efter den 1 juli 1939 utgått efter respektive 6, 6, 9 och 12 procent, vilket sistnämnda procenttal gäller för innevarande kvartal. *Levnadskostnadsindex*, efter vilket de olika procenttalen för dyrtidstillägg bestämmas, har vid de fyra senaste kvartalsskiftena utgjort respektive 169, 171, 178 och 186. På grund härav har dyrtidstillägg för exempelvis reglerad avlöning under de kvartal, som följt efter den 1 juli 1939, utgått efter respektive 16, 17, 21 och 25 procent, vilket sistnämnda procenttal avser innevarande kvartal.

Under rådande förhållanden har man anledning antaga, att levnadskostnadstalet inom en nära framtid kommer att stiga till åtminstone 120. Procenttalet för det rörliga tillägget uppnår då maximisiffran 15.

Syftet med det rörliga tillägget till avlöningarna är att under de relativt långa perioderna mellan lönerregleringarna möjliggöra en viss anpassning av lönerna efter förändrade förhållanden i avseende å priser och arbetsmarknadslöner. En sådan automatiskt verkande regel för lönerna rörlighet har emellertid ansetts böra gälla endast inom vissa gränser. Såsom övre gräns för det automatiskt rörliga tillägget har, såsom förut angivits, indexläget 20 procent över utgångsläget fastställts i berörda bestämmelser.

En motsvarande övre gräns finnes för närvarande icke stadgad beträffande dyrtidstilläggen. Grunderna för dyrtidstilläggen upptagas emellertid till omprövning för varje budgetår. Tillräcklig anledning att överväga frågan om maximering av dyrtidstilläggen har icke ansetts finnas, så länge man kunnat utgå från, att det indexläge, där maximeringsgränsen för det rörliga tillägget uppnås, icke skulle komma att inträda. Jag anser mig nu böra föreslå, att en mot maximeringen av det rörliga tillägget svarande begränsning av dyrtidstillägget å löner (arvoden) införes. Då beräkningen av dyrtidstillägg å pensioner är anknuten till levnadskostnadsindex på likartat sätt som dyrtidstilläggen å lönerna, bör denna begränsning även gälla dyrtidstilläggen å pensionerna, liksom den ock kommer att automatiskt avse sådana procentuella tillägg å pensioner som trätt i stället för dyrtidstillägg samt rörlig del å familjepensioner. Den övre gränsen för det rörliga tillägget uppnås vid ett levnadskostnadstal av 120. Då häremot svarar en levnadskostnadsindex av 188, torde bestämmelsen om begränsning av dyrtidstilläggen böra innebära, att det tal, som skall tjäna till grund för bestämmande av dyrtidstillägg å löner (arvoden) och pensioner under budgetåret 1940/41, skall utgöra 88, även om levnadskostnadsindex skulle komma att överstiga 188. Skulle levnadskostnadsindex komma att sjunka under sistnämnda tal, torde dyrtidstilläggen böra bestämmas på sätt nu är stadgat.

Vad nu föreslagits innebär ett tillägg till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under nästa budgetår.

Utskottet. Utskottet har ansett sig böra biträda detta Kungl. Maj:ts förslag, som allenast innebär, att beträffande de efter äldre system för nästkommande bud-

getår beslutade dyrtidstilläggen samma maximering införes som i de nya avlöningsreglementena satts för det rörliga tillägget.

Utskottet, som alltså ej kunnat tillstyrka de i ämnet väckta motionerna, får hemställa,

att riksdagen, med bifall till propositionen och med avslag å motionerna I: 228 och 233 samt II: 288 och 292, må godkänna det av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 24 maj 1940 förordade tillägget till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1940/41 åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Stockholm den 11 juni 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 237.

Reservationer

1:o) av herr *Bäcklund*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enligt gällande normer utgå de statliga lönerna och pensionerna med belopp, föränderliga alltefter levnadskostnaderna. Full kompensation för dyrtiden lämnas dock ej. För det stora flertalet statsanställda utbetalas en fast lön anpassad efter 1935 års nivå, vartill kommer ett *rörligt tillägg*, motsvarande $\frac{3}{4}$ av därefter inträdd stegring i levnadskostnader. Det tillägg av 15 procent, som alltså skall utgå när levnadskostnadstalet, såsom antagligt är, inom en nära framtid stiger till 120, utgör emellertid ett maximum som enligt gällande författning bibehålles även vid fortsatt prisökning.

Utskottet.

För vissa mindre grupper statsanställda — tjänstemännen inom fögderiförvaltningen, vissa arvodister m. fl. — samt pensionärerna lämnas alljämt kompensation efter det äldre systemet med s. k. *dyrtidstillägg*. Dessa tillägg, som utgå efter en betydligt lägre procentsats än det rörliga tillägget, äro emellertid ej underkastade någon procentuell begränsning uppåt vid en fortgående levnadskostnadsstegring.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle nu även dessa senare, efter det äldre dyrtidstillägssystemet utgående tillägg också de maximeras vid samma nivå, som gäller för det rörliga tillägget.

Enligt utskottets mening måste ifrågavarande begränsning av det rörliga tillägget betraktas som en anordning, vilken i längden ej kan fortbestå, om levnadskostnaderna alltjämt fortsätta att stiga. Alldeles särskilt måste väl detta gälla de mera ogynnsamt ställda löne- och pensionstagarna. Under sådana förhållanden kan utskottet ej tillstyrka, att man nu — utan närmare motivering — vidtager en alldeles ny liknande maximering beträffande dyrtidstilläggen och motsvarande enligt äldre system utgående tillägg. Anmärkas må, att beslut om dessa dyrtidstillägg och motsvarande tillägg redan fattats vid innevarande riksdag och att ett bifall till ifrågavarande nu sedermera avlåtna proposition måste anses innebära en ändring i detta redan av riksdagen fattade beslut.

Med avstyrkande alltså av propositionen hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 233 och II: 292 samt i anledning av motionerna I: 228 och II: 288, må avslå förevarande proposition.»

2:o) av herr *Eriksson* i Stockholm.